

Ks. Adam K. FIROSZ. *Koncepcja katechezy w pismach św. Augustyna*, Lublin 1999, Redakcja Wydawnictw KUL, ss. 198.

Autorzy opublikowanej niedawno polskiej bibliografii katechetycznej za ostatnie pół wieku¹ wskazali wymownie na brak w polskiej literaturze teologicznej opracowań z zakresu historii katechezy w ogóle, w tym dotyczących katechezy pierwszych wieków chrześcijaństwa w szczególności. Dlatego z uwagą należy przyjąć książkę ks. Adama K. Firosza, poświęconą „określeniu celu, treści, podmiotu i metody katechezy augustyńskiej” (*Wstęp* s. 33), tym bardziej, że nie jest to pierwsza praca Autora dotycząca zagadnień katechezy okresu patrystycznego². Na tym jednak można skończyć komplementy. Bliższa bowiem analiza treści publikacji nie wytrzymuje konfrontacji z tytułem. Czytelnik ma bowiem prawo oczekiwać, że spotka się z wnikliwą analizą – jak to założył sam Autor we *wstępie* – teorii i praktyki katechetycznej Biskupa Hippony w analizie głównego dzieła poświęconego tym zagadnieniom, a więc *De catechizandis rudibus* (tłum. W. Budzik: *Początkowe nauczanie religii*, w: Św. Augustyn, *Pisma katechetyczne*, Warszawa 1952, 1-60) oraz w pismach zawierających katechezę chrzcielną, jak na przykład w *De Symbolo sermo ad catechumenos* (tłum. W. Budzik: *Kazanie do katechumenów o wyznaniu wiary*, tamże, 61-76) lub w pismach mających na celu umocnienie wiary wierzących, jak w: *De agone christiano* (tłum. W. Budzik: *Chrześcijańska walka*, tamże, 228-258)³.

¹ Por. *Bibliografia katechetyczna 1945-1995*, oprac. R. Murawski SDB przy współpracy R. Czekalskiego i J. Tochmańskiego, Warszawa 1999.

² Por. A. Firosz, *Organizacja katechezy w Afryce lacińskiej w epoce św. Augustyna*, Lublin 1983 (mps BKUL).

³ Znaczącego zagadnienia, ks. R. Murawski (*Metodyka katechizacji według św. Augustyna*, w: *W służbie człowiekowi. Studium duszpastersko-katechetyczne*, Kraków 1991, 158-172) pisze „traktat »De catechizandis rudibus« nie jest jedynym dziełem katechetycznym św. Augustyna. Biskup z Hippony posiadał bardzo bogate doświadczenie katechetyczne. Tej formie pracy dusz-

Te zagadnienia zostały – niestety – omówione tylko w dwóch ostatnich rozdziałach pracy (s. 127-187)⁴, podczas gdy w trzech pierwszych podjął się Autor rzekomo omówienia tzw. celów katechezy (głównego i szczegółowego) i treści (programu) katechetycznego⁵. Zdecydowaliśmy się na określenie zabiegów Autora około przedstawienia celu i treści katechezy mianem „rzekomych”, bo stoją one w wyraźnej opozycji do powszechnie przyjętych w katechetyce znaczeń tych terminów. Wystarczy bowiem sięgnąć do podstawowych podręczników katechetyki, by zrozumieć, jak dalece ks. Firosz rozminął się z ich znaczeniem. Analiza bowiem relacji osobowych, występujących w Trójcy Świętej i historiozbawczej roli każdej z Osób, nie stanowi o celu katechezy⁶. W pewnym sensie zagadnieniem celu zajął się Autor dopiero w rozdziale drugim prezentowanej tu książki, stosując przy tym dość dziwne i oryginalne, ale odpowiadające treści, nazwy form katechezy pisteologicznej, elpidycznej i agapetologicznej (skierowanej ku budzeniu wiary, nadziei i miłości).

W odczytaniu treści książki przeszkadza też stosowanie własnych nazw na określenie od dawna zadomowionych w katechetyce terminów technicznych, na przykład podmiotu katechezy zamiast nie za wiele mówiącej nazwy „środowisko katechetyczne”⁷ itp. Byłoby więc o wiele lepiej, gdyby Książd Firosz zwrócił baczniejszą uwagę i na te – nieliczne wprawdzie – prace, które są w języku ojczystym i podejmują fundamentalne zagadnienia związane z tematem anonsowanym w tytule książki⁸. O nich jednak cicho w bogatym spisie bibliograficznym (s. 13-30), w którym Autor, mimo iż pochodzi ze środowiska kulowskiego, nie tylko nie zna poświęconego w większości katechezie patrystycznej 18 tomu „Vox Patrum” (1990), ale i nie cytuje przydatnej bez wątpienia w tej pracy zawartej tam patrystycznej bibliografii katechetycznej ks. S. Lon-

---

pasterskiej oddawał się przez blisko 40 lat. W jego pismach katechetycznych znajduje swe odbicie zarówno teoria, tj. wnikliwa refleksja teologiczna, jak i długoletnia praktyka. Trzeba mieć na uwadze jeszcze i ten fakt, że Augustyn przed przyjęciem chrztu, tj. od 20 do 32 roku życia był nauczycielem. Dysponował zatem bardzo dużym doświadczeniem dydaktycznym” (tamże s. 158).

⁴ W czwartym (*Środowisko katechetyczne* s. 127-154) i piątym (*Zagadnienia metodyczno-dydaktyczne katechezy* s. 155-188).

⁵ Rozdz. I: *Trójca Święta jako alfa, centrum i omega katechezy* (s. 37-58); rozdz. II: *Jezus Chrystus jako Katechetes Dei* (s. 59-91); rozdz. III: *Katecheza a credo chrześcijańskie* (s. 93-125).

⁶ Por. W. Koska, *Katechetyka*, Poznań 1987, s. 55: „Podstawowym celem katechezy jest więc budowanie i rozwijanie wiary [...]. Z tak rozumianego celu katechezy wynikają pewne konsekwencje [...]. Po pierwsze – określenie celu katechezy jako prowadzenia do dojrzałości w wierze ujawnia całą złożoność procesu katechetycznego, który w ten sposób staje się trudniejszy do przeprowadzenia, skoro nie chodzi w nim wyłącznie o nauczanie prawd religijnych, ale także o doprowadzenie katechizowanych do opierania całej ich egzystencji na Chrystusie. Po drugie – przy tak szeroko ujętym celu katechezy powstaje problem granic działania katechezy”.

⁷ Jest to zresztą tytuł rozdziału IV książki ks. Firosza, w którym omawia zagadnienia wchodzące w zakres tzw. aktywnego podmiotu katechezy (por.: Koska, jw. s. 56-65).

⁸ Myślę tu o opracowaniu A. L. Szafrąńskiego (*Augustyn. IX: Myśl i działalność duszpasterka*. EK I 1110-1111) oraz cytowanym w przyp. 3 artykule ks. Murawskiego.

gosza (ss. 417-432: *Polskie i wybrane zagraniczne publikacje o katechezie patrystycznej*), przy publikacjach zaś obcojęzycznych zauważa się wiele błędów (np. s. 13: *Contra litteros Petiliani*; s. 14: *De naturae et originae animae*; s. 15: *De lapsi*).

Marek Marczewski – Lublin

***Bibliografia katechetyczna 1945-1995*, oprac. Roman MURAWSKI SDB przy współpracy R. Czekałskiego i J. Tochmańskiego, Warszawa 1999, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, ss. 343.**

Dzięki studentom katechetyki Akademii Teologii Katolickiej oraz Naukowego Koła Katechetyki tej uczelni otrzymaliśmy wspaniały dar: polską bibliografię katolickich publikacji katechetycznych za ostatnie półwiecze (1945-1995). Pracami, które trwały kilka lat, kierował ks. Roman Murawski, profesor katechetyki, wychowawca wielu pokoleń teologów i katechetów. Pod jego też kierunkiem praca ta została opublikowana. Nie trzeba udowadniać wartości i wagi tego przedsięwzięcia właśnie dziś, gdy w zalewie informacji każdy z podejmujących pracę zawodową lub naukową jako teolog czy katecheta oczekuje bibliografii dziedzinowych, które, dzięki dobrze opracowanemu podziałowi przedmiotu, pomogą szybko zorientować się w literaturze.

Dokonano gigantycznej kwerendy, nie tylko ze względu na okres czasu, ale i liczbę periodyków, z których czerpano informacje. W omawianym spisie zawarto 5. 400 opisów bibliograficznych w s t u (!) działach przedmiotowych: „Nasza bibliografia dzieli się na dziesięć głównych działów, każdy z nich zaś na dziesięć poddziałów [...]. Ze względu na to, że wiele pozycji kwalifikowało się jednocześnie do dwóch lub więcej działów, zostały one w nich powtórzone” (*Wstęp* s. 9). Spisem nie objęto „publikacji poświęconych katechezie, publikowanych na łamach codziennych gazet, tygodników, np. »Niedzieli«, »Gościa Niedzielnego«, »Tygodnika Powszechnego« itp., choć z pewnością niektóre spośród nich zasługiwałyby na zamieszczenie w naszej bibliografii” (tamże s. 10). Na marginesie dodajmy, że bibliograficznym wykazem nie objęto też „Vox Patrum”. Tym samym pominięto 10 artykułów wygłoszonych podczas sympozjum na temat „Katechezy patrystycznej” (10:1990 z. 18 s. 57-156) oraz wybraną bibliografię polskich i obcych publikacji poświęconych katechezie patrystycznej (tamże s. 417-432) w opracowaniu ks. S. Longosza.

Anonsowaną tu *Bibliografię* podzielono na dziesięć głównych działów. Są to: 0. *Dokumenty katechetyczne. Programy. Podręczniki. Regulacje prawne*; 1. *Fundamentalne problemy katechezy; Historia katechezy*; 2. *Treść katechezy*; 3. *Katecheza w innych krajach i innych wyznaniach*; 4. *Rodzaje katechezy*; 5. *Podmiot katechezy: katecheta i katechizowany*; 6. *Środowisko kateche-*